

Ψ

**ОСОБИСТІТЬ І СУСПІЛЬСТВО:
МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

**МАТЕРІАЛИ ІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

(18 травня 2015 року)

**PERSONALITY AND SOCIETY:
METHODOLOGY AND PRACTICE OF MODERN PSYCHOLOGY**

**II INTERNATIONAL INTERNET CONFERENCE
BOOK OF ABSTRACTS**

(May 18, 2015)

УДК 316.61(082)
ББК 88.52я43
О-75

Рекомендовано до друку Вченою радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 10 від 30 квітня 2015 року)

Редакційна колегія:

Засєкіна Л. В. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та соціальної психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (головний редактор);

Вірна Ж. П. – доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Кульчицька А. В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (відповідальний редактор);

Мудрик А. Б. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Федотова Т. В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Соловей О. А. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

О-75 **Особистість і суспільство: методологія та практика сучасної психології** : матеріали II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (18 трав. 2015 р.) = Abstract II International Scientific & Practical Internet Conference (May 18, 2015) / за заг. ред. Л. В. Засєкіної, А. В. Кульчицької. – Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2015. – 176 с.

У виданні вміщено матеріали наукових розвідок учасників II Міжнародної інтернет-конференції «Особистість і суспільство: методологія та практика сучасної психології». Розкрито актуальні питання психології особистості, зокрема методологічних засад дослідження особистості, особистості в умовах інформаційного, політико-правового, організаційно-економічного суспільства, міжкультурного й освітнього простору.

Рекомендовано науковцям, викладачам, аспірантам, учителям, методистам, студентам.

УДК 316.61(082)
ББК 88.52я43

© Маліневська І. П. (обкладинка), 2015

СЕКЦІЯ 1: МЕТОДИ
ОСОБИСТ

Гельда Іванна Іванівна

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА
НАДІЙНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Калісник Олександр Петрович

КВАНТИСЕНСІВНА ПСИХОЛОГІЯ
ОСОБИСТОСТІ

Клименко Оксана Іванівна

АДАПТИВНІСТЬ ЯК КРИТЕРІЙ
ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ ОСОБИСТОСТІ

Кормишев Микола Володимирович

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ДИТИНИ
РОЗВИТОК ДИТИНИ РАНЬОГО
ВІКОВОГО ПЕРІОДУ

Назарук Оксана Миколаївна

ДОСВІД ОСОБИСТОСТІ: СЕМИОТИКА
СПІВАК Любов Миколаївна

ІНТЕГРАТИВНО-ЦІНІСНИЙ ПІДХІД
ЗАСІБ ВИВЧЕННЯ ГЕНЕЗИ
ОСОБИСТОСТІ В ЮНОСТІ

Фоміна Наталія Александрівна

ОСОБЕННОСТИ ИНСТРУМЕНТАЛЬ
ОТВЕТСТВЕННОСТИ ОТЦОВ

Целюк Тетяна Лонгівна

ЗАХІДНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ
БЛАГОПОЛУЧЧЯ

СЕКЦІЯ 2: ІНФОРМАЦІЯ

Засєкіна Дарія Сергіївна, П

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ
ОСОБИСТОСТІ ЧИТАЧА ...

Результати дослідження психологів Л.Н. Галигузової та Т.М. Землянхіної показали, що у вихованців дитячого будинку інтерес та емоційне відношення до товаришів часто забарвлено негативними емоціями. Незважаючи на те, що діти з інтернату багато часу проводять поруч з однолітками, проте загальний рівень їх активності низький, але при цьому рівень вияву ініціативних дій з негативним знаком досить високий порівняно з дітьми із сімей. Негативний вияв стосовно ровесників часто несуть у собі агресію і незадоволення, інколи виникають без реальних підстав. У ситуації, коли ровесник виявив ініціативу, у вихованців дитячого будинку дуже часто це викликало неприємну чи агресивну відповідь [1].

Таким чином, дослідження вітчизняних психологів підкреслюють ті значні відхилення у розвитку особистості дітей раннього віку, що виховуються у дитячих будинках. Треба відзначити, що головну задачу розвитку в цей період, якою є засвоєння дитиною суспільно вироблених засобів дій з предметами та еталонів, вихованці дитячого будинку не вирішують належним чином. Головним чинником у цьому є неспроможність дитини налагодити продуктивну співпрацю з дорослою людиною. Внаслідок несформованої прихильності до дорослого не розвивається бажання дитини наслідувати її дії як зразок, а це в свою чергу, в цілому, не сприяє засвоєнню дитиною культурних досягнень людства та її орієнтації у навколишньому середовищі.

Джерела та література:

1. Галигузова Л. Н. Психологические аспекты воспитания детей в домах ребенка и детских домах / Л. Н. Галигузова, С. Ю. Мещерякова, Л. М. Царегородцева // Вопросы психологии. — 1990. — № 6. — С. 17—25.
2. Лисина М. И. Влияние отношений с близкими взрослыми на развитие ребенка раннего возраста / М. И. Лисина // Вопросы психологии. — 1961. — № 3. — С. 117—123.
3. Мухина В. С. Психологическая помощь детям, воспитывающимся в учреждениях интернатного типа / В. С. Мухина // Вопросы психологии. — 1989. — №1. — С. 32—39.
4. Прихожан А. М. Развитие личности в условиях психической депривации / А. М. Прихожан, Н. Н. Толстых // Формирование личности в онтогенезе / под ред. И. В. Дубровиной. — М.: Просвещение, 1991. — 159 с.
5. Психическое развитие воспитанников детского дома / под ред. И. В. Дубровиной, А. Г. Рузской. — М.: Педагогика, 1990. — 264 с.

Назарук Оксана Миколаївна

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри авіаційної психології

Національного авіаційного університету

ДОСВІД ОСОБИСТОСТІ: СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Досвід особистості та його вплив на індивідуальний життєвий шлях стає актуальною проблематикою різних напрямків науки психології. Проблема набуття особистого досвіду людиною як соціальної істоти цілком справедливо посідає одне із центральних місць сучасних досліджень (О.О. Кронік; А.Є. Лагутіна; О.М. Лактіонов; Т.М. Титаренко; Чепелева Н.В.). Теоретичний аналіз праць вітчизняних та зарубіжних науковців дозволить наблизитись до

алігузової та Т.М. Землянухіної інтерес та емоційне відношення моціями. Незважаючи на те, що з однолітками, проте загальний рівень вияву ініціативних дій з дітьми із сімей. Негативний агресію і незадоволення, інколи али ровесник виявив ініціативу, у кликало неприємну чи агресивну

сихологів підкреслюють ті значні ннього віку, що виховуються у вну задачу розвитку в цей період, ених засобів дій з предметами та вирішують належним чином. оможність дитини налагодити иною. Внаслідок несформованої бажання дитини наслідувати її дії не сприяє засвоєнню дитиною у навколишньому середовищі.

и воспитания детей в домах ребенка и якова, Л. М. Царегородцева // Вопросы

зкими взрослыми на развитие ребенка ги. — 1961. — № 3. — С. 117—123.

етям, воспитывающимся в учреждениях югии. — 1989. — №1. — С. 32—39.

овиях психической депривации / А. М. нности в онтогенезе / под ред. И. В.

ого дома / под ред. И. В. Дубровиной, А.

Николаївна
чних наук,
ної психології
ого університету

СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ

індивідуальний життєвий шлях стає ямків науки психології. Проблема оціальної істоти цілком справедливо учасних досліджень (О.О. Кронік; ренко; Чепелева Н.В.). Теоретичний науковців дозволить наблизитись до

поняття «досвід» та його взаємозв'язку з культурним середовищем, а значить – розкрити соціальний аспект досвіду особистості.

Становлення проблеми досвіду особистості починається з античної філософії, в контексті якої це поняття набуває значення своєрідного інструменту людського пізнання і протягом декількох історичних етапів розвитку науки набуває статусу психологічної категорії та посідає своє місце у структурі особистості. В межах науково-філософської думки «досвід» розглядався в інтроспективному значенні як процес пізнання «самих себе» через міркування (Геракліт); означав розуміння психічних явищ людини і називався «внутрішнім» (Августин); виступав як основний засіб пізнання навколишнього, зокрема природних явищ (Геракліт; Парменід; Демокріт); розглядався як взаємодія між природою (дійсністю) та людиною, що сама може змінювати цю дійсність (Телезіо; Кампанела); означав перший крок у процесі пізнання (Леонардо; Галілей); використовувався як синонім експериментування, а не лише накопичування чуттєвих вражень. Перетворюючи природу реально, досвід змінював і спосіб її відображення в мисленні (М.Г. Ярошевський, Л.І. Анциферова).

У зв'язку з неможливістю пояснення явищ психічної діяльності, процесів розуміння, свідомого ставлення до дійсності, протягом століть складалась методологія дослідного підходу спрямована на вивчення людської природи, яка почала розроблятися ще в античні часи різними філософськими школами (Аристотелем; Галеном; Алкмеоном; Гіппократом). І тільки у XVII столітті «досвід» став набувати рангу фундаментального поняття пізнання у філософії та психології (Дж. Локк; В. Вундт).

На сучасному етапі розвитку психологічної науки поняття «досвід» часто використовується вченими як складова різних психологічних концепцій структури особистості (Б.І. Додонов; К.К. Платонов), але тільки останнім часом це поняття виступає саме предметом дослідження (Н.В. Чепелева; О.О. Зарецька; В.В. Андрієвська та інші).

В експериментальних дослідженнях та теоретичних працях вітчизняних та зарубіжних вчених розглядаються різновиди досвіду; складові досвіду у людей в різних соціальних умовах існування; формування досвіду у певному віці; вплив досвіду на особистість та її життєвий шлях (О.В. Киричук, В.А. Роменець, В.О. Шатенко; Т.С. Кириленко; Т.М. Титаренко; О.М. Лактіонов; Н.В. Цапкін та інші).

Людина як частина навколишнього світу, залежна від способів та правил формування в соціальному середовищі в межах певної культури. Соціальний аспект вкладає у поняття «досвід як буття людини» і тлумачиться як здатність людини адаптуватись до змінних умов життя, що включає й засоби життєдіяльності (знання, уміння, навички), соціальний статус, ставлення до себе як до цінності й характер взаємин з оточуючими (О.Н. Лактіонов). Соціальний характер досвіду підкреслюється в теорії особистісних конструктів, що включається як обмежена частина реальності, яка потрапила в сферу дій людини (Дж. Келлі). Укоріненим в універсумі культури є «психологічний досвід», який відповідає за емоційно (негативно або позитивно) забарвлені аспекти екзистенційного характеру (почування меншовартості або, навпаки,

власної гідності, глибинний страх або захищеність) (Л.І. Воробйова, Т.Н. Снегірєва), які починають виникати у дитини в лоні сім'ї.

Саме в колі найближчого соціального оточення дитина засвоює як моральні цінності, культурні норми, що відповідають вимогам суспільства, так і повсякденно спостерігає способи емоційного та поведінкового реагування дорослих на власні дії або інших людей, які притаманні певній родині. Під керівництвом дорослої людини відбувається входження дитини в соціальне середовище з неповторними індивідуальним світосприйняттям, емоційно-ціннісним наповненням простору її існування, певним ставленням до оточуючого середовища. Це безпосередньо впливає на особистість, зокрема, на її вибір життєвої позиції, перевірка якої може відбуватись тільки в більш широкому соціальному просторі, через випробування нових форм поведінки, нових емоційних реакцій, нового ставлення до діючого, що має призвести до набуття нових соціальних аспектів особистого досвіду.

Головне, вважає Максимова Н.Ю., щоб дитиною засвоювався позитивний соціальний досвід, який сприяє швидкій адаптації до оточуючого, в іншому випадку, коли із-за певних причин цього не відбувається, порушується процес соціалізації. Тому якість проходження процесу соціалізації впливає не тільки на формування суб'єктності, завдяки якій особистість відчуває себе здатною пізнавати, діяти та перетворювати навколишній світ, але й відображає характер цієї спрямованої активності: соціально-прийнятної або антисоціальної, що відповідно наповнює досвід особистості.

У процесі соціалізації дитина набуває свій особистий досвід, тому цей процес являється в житті кожного суб'єкта досить важливим. Однак середовище постійно змінюється і виникає проблема, що пов'язана з ефективною адаптацією людини до нього. Так, А.Ш. Тхостов та К.Г. Сурков, аналізуючи через співвідношення «насилля» – «зусилля» вплив на людину нових соціокультурних умов, середовища існування, типів комунікацій, нових технологій задоволення потреб, показують неутішні наслідки сучасної соціалізації і вводять поняття «культурної патології».

Виходить, що полегшення життя людини новітніми технологіями ніби нівелює значення власних досягнень у будь-якій корисній діяльності і стає пасткою для її адекватного саморозвитку. Автори підкреслюють, що безліч розважальних «реальних» програм з великими призовими фондами формують, особливо успішно у свідомості недосвідчених або не дуже розвинутих людей, життєві стратегії, в яких цілеспрямована праця і, взагалі, будь-яке зусилля являються негативними цінностями, асоціюються з силованим, рабством, неуспіхом, ганьбою. Необхідність чесно працювати ними сприймається як тяжка життєва невдача (А.Ш. Тхостов та К.Г. Сурков). Власне, «позитивна» заміна цінностей, яка зараз відбувається, з рештою, може «негативно» позначитись на всьому процесі соціалізації сучасної особистості, а значить й на всіх аспектах її досвіду.

Дане поняття культурної патології дуже співзвучне з поняттям дисгармонії, під яким розуміється часткове або повне порушення принципу гармонійності в розвитку особистості. Часткова дисгармонія особистості може спостерігатись саме у період швидкої інформатизації і технократизації суспільства,

інтелектуалізації людини (С.У. Гончаренко), та від досвіду, норм, правил, які впливають на набуття внутрішнього світу. Висновок, яке бере участь у

Власне, це означає культурного розвитку дитини по відношенню до оточуючими, нарешті, вводить на себе (Л.С. Виготський) внутрішнього та внутрішнього світу зазначає П.П. Горюнов, мрії, сподівання людини вважає своїм життєдіяльністю, ці умовно люди не однаково цінні в історії, у досвіді.

Отже, у дорослої людини безпосередньо впливати на важливим залишається поведінкою. Домінуюча роль середовища, у формуванні та кінця якого віку, встановлюється

Ми дійшли висновку, що в процесі формування особистості двох просторів відбувається в процесі життєвого розвитку. Важливим моментом є період психічного про соціум, ціннісних орієнтацій, соціальних проблем, що у особистості.

Джерела та література

1. Виготский Л.С. Собрание сочинений. – К.: Издательство ЛТД, 1988. – 492 с.
2. Горюнов П.П. Личность. – К.: Издательство ЛТД, 1988. – 492 с.
3. Тхостов А.Ш., Сурков К.Г. Формирование патологической личности. – Теория и практика психологии. – Т. 1. – М.: Издательство ЛТД, 1988. – 492 с.
4. Чеселева Н.В. Психология личности. – К.: Издательство ЛТД, 1988. – 492 с.

ишеність) (Л.І. Воробйова, в лоні сім'ї.

чення дитина засвоює як вимогам суспільства, так і поведінкового реагування в родині. Під впливом вимог суспільства дитини в соціальне оточення, емоційно-психологічним ставленням до себе на особистість, зокрема, набувають тільки в більшості нових форм поведінки, що має призвести до змін.

ною засвоюється позитивний досвід до оточуючого, в іншому випадку порушується процес соціалізації впливає не тільки на здатність відчувати себе здатною, але й відображає характер соціальної або антисоціальної, що

особистий досвід, тому цей досвід важливим. Однак середовище впливає з ефективною адаптацією (Л.С. Сурков, аналізуючи через соціокультурних нових технологій задоволення соціалізації і вводять поняття

новітніми технологіями ніби більш корисній діяльності і стає більш підкреслюють, що безліч проблемними факторами формують, але не дуже розвинутих людей, але і, взагалі, будь-яке зусилля з'єднується з сім'єю, рабством, новати ними сприймається як (Сурков). Власне, «позитивна» рішення, може «негативно» соціальної особистості, а значить й на

звучне з поняттям дисгармонії, порушення принципу гармонійності в особистості може спостерігатись в технологізації суспільства.

інтелектуалізації людини і на цій основі може виникнути дефіцит емоційності (С.У. Гончаренко), та відобразитись на суб'єктах спілкування. Передача досвіду, норм, правил, цінностей, життєвих орієнтирів дорослими людьми впливає на набуття особистого досвіду дитиною, на становлення її внутрішнього світу. Виходить, для культурного розвитку дитини важливе оточення, яке бере участь у процесі її соціалізації.

Власне, це зазначав Л.С. Виготський, що загальна послідовність культурного розвитку дитини відбувається таким чином: спочатку інші люди діють по відношенню до дитини, потім вона сама вступає у взаємодії з оточуючими, нарешті, вона починає діяти на інших і тільки в кінці починає діяти на себе (Л.С. Виготський). Тобто поступово відбувається ніби поєднання зовнішнього та внутрішнього світів, які утворюють життєвий світ людини, про який зазначав П.П. Горностаї. Внутрішній світ – це світ власної уяви, переживань, мрій, спогадів та зовнішній – це частина оточуючого простору, яку людина вважає своїм життєвим середовищем, де здійснюється активна життєдіяльність, ці умовно розділені частини нерівнозначні і мають для різних людей неоднакову цінність (П.П. Горностаї), але поєднуються у життєвій історії, у досвіді.

Отже, у дорослої людини більше соціальних контактів, зв'язків, які можуть безпосередньо впливати на неї та її досвід, але для будь-якої особистості важливим залишається первинне соціальне оточення: батьки або ті, хто їх замінюють. Домінуюча роль батьків, не дивлячись на розширення соціального середовища, у формуванні досвіду дитини молодшого шкільного, підліткового та юнацького віку, встановлена у нашому дослідженні.

Ми дійшли висновку, що досвід людини – це спільне утворення від взаємодії двох просторів – особистісного та соціального, поповнення якого відбувається в процесі життєдіяльності, на всіх вікових етапах її психічного розвитку. Важливим моментом залишається необхідність вчасного засвоєння у певний період психічного розвитку людини різних складових досвіду: знань про соціум, ціннісних орієнтацій, моральних оцінок подій та вчинків, розуміння соціальних проблем, що у сукупності надають позитивний соціальний досвід особистості.

Джерела та література:

1. Виготський Л.С. Собрание сочинений в 6-ти т. – Т. 4. – М.: Педагогика, 1984. – 432 с.
2. Горностаї П.П. Личность и роль. Ролевой подход в социальной психологии личности. – К.: Интерпресс ЛТД, 2007. – 312 с.
3. Лактионов А.Н. Координаты индивидуального опыта. – Харьков: Бизнес Информ, 1998. – 492 с.
4. Ткачов А.Ш., Сурнов К.Г. Влияние современных технологий на развитие личности и формирование патологических форм адаптации: обратная сторона социализации // Психологический журнал. – Том 26. – № 6, 2005. – С. 16–24.
5. Чепелова Н.В. Психологические механизмы понимания и интерпретации личного опыта / Актуальные проблемы психологии. – Т.2. – Психологическая герменевтика / за ред. Н.В. Чепеловой. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2002. – Вип. 2. – С. 3–13.